کنفرانس ملی
چالشهای معاصر در معماری، منظر و شهرسازی
National Conference on
Contemporary Challenges in Architecture, landscape and Urban Planning
March 3, 2016 تهران -اسفندماه۱۳۹۴

مفهوم ایجاد حس گردشگری در باغ شهرهای ایرانی (مطالعه موردی شهر تویسرکان)

مرتضی جهانی[۱]
دکتر محمود معینی[۲]

چکیده

هدف اصلی این پژوهش بررسی روش های ایجاد حس گردشگری در باغ شهرهای ایرانی (مطالعه موردی شهر تویسرکان) می باشد.به منظور دست یافتن به اهداف این تحقیق از روش تحلیلی- توصیفی استفاده خواهد شد.بدین منظور این پژوهش پس از پرداختن به مفاهیم مرتبط در این خصوص ، به ویژگی های جغرافیایی باغشهر تویسرکان اشاره کرده است و با هدف شناسایی ومعرفی جاذبه های اکوتوریستی به ارائه تصویرروشنی ازشرایط موجوداکوتوریستی تویسرکان و تاثیر این توانمندی‌های طبیعی بر توسعه گردشگری، به ارائه راهکارهایی اجرائی در جهت توسعه اکوتوریسم در این شهرستان پرداخته است.جهت انجام این پژوهش از روش توصیفی – تحلیلی استفاده شده است وروش جمع آوری داده‌ها وتحلیل اطلاعات موردنیازبصورت اسنادی،پیمایشی ومیدانی است. جهت تدوین استراتژی توسعه وتشریح نقاط قوت،فرصت‌ها،آرمان‌ها ونتایج قابل اندازه گیری ازتکنیک تحلیلیSOAR استفاده شده است که این مدل تکامل یافته مدل SWOT می‌باشد. از آنجا که ذی نفعان نقش مهمی در این مدل راهبردی دارند از روش AHP جهت اولویت بندی آنان استفاده گردید. براساس نتایج بدست آمده، با توجه به نقاط قوت شناسایی شده از قبیل وجود بخش عظیمی ازفضای سبزوباغات دراین شهر، داشتن فرهنگ مهمان نوازی، دارابودن آب وهوایی مناسب، وجودییلاقات روستایی متعدد دراطراف این شهر و غیره، فرصت هایی از قبیل بهبود نسبی کیفیت زندگی وافزایش تمایل به سفروتفریح، روی آوردن به فعالیت‌های اقتصادی غیرآلاینده، تقویت سرمایه های اجتماعی، حفظ فرهنگ وآداب ورسوم شهرستان و افزایش اشتغال و توسعه فراهم شده است که در نهایت با توجه به این نقاط قوت و فرصت آرمان‌هایی از قبیل دست یافتن به محیط زیست پایدار، رسیدن به بالاترین سطح رفاه و آسایش ، رسیدن به اشتغال کامل و غیره تصور شد و انتظار می‌رود به نتایجی از قبیل افزایش بودجه گردشگری شهرستان به دوبرابر، مطالعه جامع وگسترده فرهنگ ،آداب و رسوم واقدام به فرهنگسازی وپرکردن خلاء موجود، برگزاری نمایشگاه‌های صنایع دستی ومحصولات شهرستان،کمپ تفریحی درمنطقه کوهستانی تویسرکان،نخستین مرکزخانه باغهای گردشگری سلامت درشهر، معافیت مالیاتی برای آندسته ازافرادی که در راستای گردشگری طبیعی فعالیت می کنند دست یافته شود. لذا برنامه ریزی ومدیریت موثر فعالیت های گردشگری با ایجاد امکانات زیربنایی و روبنایی مناسب باغشهرها، از ضروریات در این زمینه به نظر می رسد.

واژه های کلیدی: گردشگری، اکوتوریسم، اگروتوریسم، باغشهر، توسعه پایدار، تویسرکان

---

[۱] دانشجوی کارشناسی ارشد معماری
[۲] عضو هیئت علمی دانشگاه ملایر

۱.مقدمه

امروزه صنعت گردشگری به عنوان صنعتی پویا و دارای ویژگی های بارز و منحصر به فرد،بخش مهمی از فعالیت های اقتصادی و تولیدی کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه را به خود اختصاص داده است (یونتو[3],۲۰۰۷:۱۱).ازجمله فعالیت هایی که اخیرا در جوامع با قابلیت های بالقوه رو به گسترش است بخش گردشگری شهری و توریسم است که بخش قابل توجهی از آن مبتنی بر اکوتوریسم وگردشگری طبیعت است.توریسم سبز،توریسم پایدار ، بیوتوریسم[4]، اگروتوریسم[5] واژه های متنوعی هستند که برای گردشگری طبیعت به کار برده شده و از زیر شاخه های آن محسوب می شوند.

اکوتوریسم در ادبیات فارسی، جهانگردی زیست محیطی (طبیعت گردی) نام گرفته و پدیده ای نسبتا تازه در صنعت گردشگری است که شامل فعالیت هایی نظیر بازدید از شهرها و روستاهای دوردست با چشم اندازهای طبیعی، بهره گیری از کوهستان ها،جلگه ها، باغات؛ دشت ها ، کویرهاست و فعالیت های فراغتی انسان را عمدتا در طبیعت امکان پذیر می سازد و مبتنی بر مسافرت های هدفمند توام با دیدار جاذبه های طبیعی و لذت جویی از پدیده های متنوع است. در این نوع فعالیت گردشگران برای بهره گیری از زیبایی های طبیعی سفر میکنند.رویکرد به اکوتوریسم به عنوان الگوی فضایی گردشگری در طبیعت،امروزه مورد توجه فراوانی قرار گرفته است.

اکوتوریسم می رود تا در قرن حاضر بسیاری از فضاهای جغرافیایی را تحت تاثیر قرار داده و الگوی فضایی جدیدی را در نواحی مختلف ایجاد نماید. واژه اکوتوریسم برای اولین بار در سال۱۹۸۳ توسط هکتور لاسکورن در تشریح سفر به مناطق بکر طبیعی،با هدف طبیعت گردی و با تاکید بر جنبه های آموزشی این گردش به کار رفت(بیرانوند، ۸۴:۱۳۸۷)و مجمع بین المللی اکوتوریسم در سال۱۹۹۱ نخستین تعریف خود را از اکوتوریسم این چنین ارائه داد:مسافرت به منابع طبیعی که همراه با مسوولیت باشد وموجب حمایت وحفاظت محیط زیست شده،بهبود سطح زندگی مردم بومی را بدنبال داشته باشد(هاونگراد[6],1994, 25).در واقع در بسیاری از مناطق جهان زیبایی های طبیعی و جذابیت های زیست محیطی، علت اولیه و اصلی برای جذب توریست ها و توسعه صنعت توریسم بوده اند (زاهدی ، ۳۹:۱۳۸۵).لذا باید در اکوتوریسم کوشش شود با اتخاذ تدابیر مدیریتی،آثار منفی بر محیط طبیعی به حداقل برسد و حق برخورداری از همان مقدار سرمایه طبیعی که در اختیار دیگر نسل ها قرار داشته به رسمیت شناخته شود.گردشگری کشاورزی(اگرو اکوتوریسم) بخشی از طبیعت گردی ویکی از مطلوبیت های غیر کالایی است که کشاورزی ارائه می دهد،تامین منظر وچشم انداز و ارائه خدمات و محیطی جهت گذران اوقات تفریحی درون باغات که در تعامل با جاذبه های طبیعی و اکولوژیکی شکل گرفته و گردشگران را به باغ ها می کشاند بدون اینکه به اکوسیستم منطقه یا حاصلخیزی زمین میزبان لطمه وارد شود (کارگر ،۵۰۵:۱۳۸۶).این شیوه ای ارتقاء یافته از

[3] UNWTO
[4] Biotoris
[5] Egrotorism
[6] Havenegeard

نمایش باغ می باشد که در آن فعالیت فیزیکی بخشی از تفریح است و لذت از زیبایی های طبیعت ،رنگ ها؛ اشکال و مخلوقات خداوندی وجود دارد. (توماس[7]،1994:۶) وشامل مجموعه وسیعی از فعالیت هاست، ازجمله: بازدیدهای آموزشی، کلبه های باغی، خرید مستقیم محصولات از باغات،گشت در باغات، چیدن میوه از درختان،و حتی اقامت یا کار در یک باغ.در واقع این گردشگری انعکاسی از تدارک فرصت های جدید در زمینه ایجاد فرصت های اقتصادی از طریق گردشگری در باغات می باشد و هم افزایی های چندگانه باسایر کارکردهای زراعی را افزایش می دهد.نهایتا اینکه اگرواکوتوریسم اگر چه با یک سفر به طبیعت همراه است اما می تواند معرف تمامی جاذبه های جنبی اعم از فرهنگ و معیشت،آداب ورسوم،تنوع زیستی و..باشد. با این تفاسیر به منظور تنوع بخشیدن به منابع رشد اقتصادی ودرآمدهای ارزی، توسعه صنعت گردشگری از اهمیت فراوانی برخوردار است(طیبی وهمکاران، ۸۴،۱۳۸۶).امروزه این حرفه در دنیا یکی از منابع مهم درآمد و در عین حال از عوامل موثر در تبادلات بین کشورهاست و به عنوان گسترده ترین حرفه خدماتی جهان حائز جایگاه ویژه ای است، لذا بسیاری از کشورها در رقابتی نزدیک و فشرده، در پی افزایش بیش از پیش منافع و عواید خود از این فعالیت بین المللی هستند(کاظمی،۱:۱۳۸۶).در بسیاری از کشورهای جهان مانند فرانسه،نروژ،سوئیس،حرفه گردشگری به عنوان منبع مهم برای توسعه سطح اقتصادی و اجتماعی مردم محسوب می شود(ماهنامه مناطق آزاد،۱۳۸۶: ۱۸).علاوه بر این، سود صنعت گردشگری صرفا در بهره اقتصادی خلاصه نمی شود بلکه این بهره را از زوایای مختلفی همچون شناساندن فرهنگ نیز می توان ارزیابی کرد.البته باید توجه داشت که اگر این حرفه بدون ملاحظات زیست محیطی،اجتماعی و اقتصادی توسعه یابد ممکن است در ابعاد مختلف آسیب های جدی و جبران ناپذیری را به وجود آورد.با توجه به این مسئله ،اصطلاح توسعه پایدار مطرح می شود؛توسعه پایدار،توسعه ای است که تامین مستمر نیازها و رضایتمندی افراد با افزایش کیفیت زندگی انسان مدنظرقرار گیرد(ماهنامه مناطق آزاد،۱۳۸۶: ۱۲۶). این امر مستلزم این است که منابع طبیعی و سایر منابع گردشگری برای استفاده دائم در آینده حفظ شوند،درعین حال منافعی برای جامعه داشته باشد.برنامه ریزی گردشگری به روش توسعه پایدار حائز اهمیت است چراکه بیشترین توسعه جهانگردی متکی بر جاذبه ها وفعالیت هایی است که به محیط طبیعی ،میراث تاریخی مربوط می شود. اگر این منابع ضایع یا نابود شوند،مناطق سیاحتی نمی توانند گردشگران را جلب کنندو گردشگری موفق نخواهد بود(هولدن[8]،2008:532).از این رو برنامه ریزی ،هدایت و توسعه صنعت گردشگری شهری به عنوان یکی از منابع بسیار مهم که دارای تاثیرات فوق العاده ای نیز می باشد،به عنوان یک نیاز مطرح می شود،اما هدایت این فرآیند با شناخت علمی قابلیت ها و تنگناهای موجود در هر منطقه میسر است.شناخت قطب های گردشگری هرناحیه امری ضروریست چرا که اغلب طرح های توسعه توریسم بر اساس جاذبه ها و پتانسیل های مرتبط با محیط های طبیعی،تاریخی صورت می گیرد.یکی از راهبردهایی که برای تقویت نواحی دارای قابلیت توسعه مطرح شده است،توسعه وگسترش گردشگری در مناطقی است که دارای پتانسیل های لازم برای توسعه گردشگری هستند،در این راستا یکی از راهکارهای مهم توسعه ای،سرمایه گذاری در مناطق دارای پتانسیل گردشگری است که می تواند به عنوان ابزاری کارامد در جهت توسعه همه جانبه جوامع میزبان به کار گرفته شود (تقوایی وهمکاران،۹۹:۱۳۹۰).

[7] R.P.Tomas,G,D.G
[8] Holden

برای شهری چون تویسرکان توسعه صنعت گردشگری می تواند بسیار راهگشا باشد.اما دستیابی به این مزایا و مطلوبیت ها زمانی امکان پذیر خواهد بود که بستر مناسب آن از جمله برنامه ریزی هدفمند وپایدار،تامین زیر ساخت ها و شناساندن پتانسیل ها نیز فراهم شده باشد.شهرستان تویسرکان با وجود قابلیت ها و جاذبه های گردشگری فراوان به خصوص در وجه گردشگری طبیعت برای گردشگرها ناآشناست.حتی گردشگران داخلی نیز تا اندازه ای با آن بیگانه اند.این شهرستان با دارا بودن جاذبه های متعدد طبیعی مانند منطقه حفاظت شده خان گرمز،باغات انبوه گردوی منطقه گزندر،اردوگاه تفریحی باقریه،پارک توریستی کمربسته سرکان، باغات گردو درسطح شهرستان،کوه ها، دره ها و دشت های سر سبز،چشمه ها، رودخانه ها، اراضی و باغات میوه و همچنین جاذبه های فرهنگی- تاریخی متنوع از قبیل مقبره حضرت حیقوق نبی(ع)،آرامگاه میر رضی الدین آرتیمانی،خانه های تاریخی مثل خانه اقتداری وموزه خانه مسعودی،راسته بازار سنتی شهر،حمام سرابی،چنار مسجد باغوار با بیش از ۲۰۰۰ سال قدمت،روستای توریستی گشانی،جاده توریستی گنجنامه،امامزادگان متعدد همچنان از مواهب گوناگون صنعت گردشگری بی بهره مانده است.

به همین جهت و با عنایت به ظرفیت های خوب شهرستان تویسرکان در ابعاد طبیعی و تاریخی و عدم توسعه گردشگری در این منطقه، لازم است تا به بررسی عوامل مؤثر در توسعه گردشگری این شهرستان و شناسایی موانع آن پرداخته شود.شهرستان تویسرکان با توجه به موقعیت جغرافیایی خود در دامنه جنوبی قله الوند و آب و هوای مناسب، دارای شرایط طبیعی خوبی است و از سوی دیگری سوابق تاریخی و وجود آثار و ابنیه تاریخی متعدد در این شهرستان، شرایط بالقوه لازم جهت توسعه گردشگری را فراهم نموده است. اما در کنار همین ظرفیت ها، موانعی هم برای توسعه گردشگری خود دارد.این پژوهش بر آن است تا ضمن پاسخ به سوالات تحقیق، وضع موجود و شناخت ظرفیت شهرستان تویسرکان ، به بررسی نقاط مثبت و هم چنین موانع موجود بر ایجاد حس گردشگری وتوسعه گردشگری این شهرستان بپردازد و پیشنهادات مؤثر و کارآمد در این خصوص را ارائه نماید.

۲.اهمیت وضرورت تحقیق

از جمله اقداماتی که در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه برای تحقق توسعه پایدار و کاستن از فشارهای اقتصادی- اجتماعی و زیست محیطی انجام می شود اجرای برنامه های توسعه گردشگری در سطوح محلی،ملی و بین المللی است.گردشگری به عنوان نوعی کاربری و همچنین صنعتی بالنده روز به روز اهمیت بیشتری می یابد،زیرا اول در بسیاری از موارد از جمله سودآورترین انواع کاربری و فعالیت هاست،دوم در شرایط صحیح نه تنها فاقد عواقب زیست محیطی است،بلکه به حفظ و احیای محیط و منابع زیست نیز منجر می شود،سوم اشتغالزاست، چهارم در شرایطی که وضعیت اقتصاد کلان با مشکلاتی مواجه است ،محل گرایی و استفاده از توان محیطی مسلط بر توسعه است(بوچانی،۵۴:۱۳۸۲).سرمایه گذاری در صنعت گردشگری دارای آثار وتبعات اقتصادی،اجتماعی وحتی کالبدی است که اثرات اقتصادی آن را می توان در سطوح ملی و بین المللی در کسب درآمدهای ارزی، متعادل کردن توزیع درآمد، جذب سرمایه های خصوصی، ایجاد اشتغال، ایجاد امنیت، تحکیم پیوندهای ملی ومنطقه ای و جهانی،حفظ میراث های فرهنگی، تجدید زیر ساخت های شهری و....دانست.

برنامه ریزی تفرجی یکی از جنبه های مهم در چارچوب مدیریت کلان هر کشور محسوب می گردد.انباشت رو به تزاید جمعیت در شهرها ،تغییر الگوی سکونت،وجود طیف وسیعی از مشکلات زیست محیطی و اجتماعی در شهرها وسهم قابل توجه اوقات فراغت در زندگی روزمره از مواردی است که امر توجه به تفرج و برنامه ریزی آن را در محیط شهری به طور جدی مطرح می سازد. در تحقیق حاضر سعی می شود تا با در نظر گرفتن موارد مذکور و درک اینکه شناخت پتانسیل ها ومحدودیت های توریستی باغ شهر تویسرکان می تواند تاثیری سازنده بر برنامه ریزی مناسب گردشگری داشته باشد ، فرآیند برنامه ریزی در گردشگری شهری با تکیه برپتانسیل های طبیعی چون اراضی باغی پیرامون شهرها و نقش آن بر توسعه پایدار گردشگری شهری از منظر تعیین اهداف و خط مشی ها مورد بررسی قرار گرفته و ضمن پی جویی توانمندی های گردشگری تویسرکان و به منظور توسعه این توانمندی ها، راهکارهای راهبردی در جهت توسعه گردشگری و نحوه پیاده نمودن این صنعت سودآور درباغ شهر تویسرکان تبیین گردد.

لذا برای شهری چون تویسرکان توسعه صنعت گردشگری و ایجاد حس گردشگری مثبت در میان توریست ها می تواند بسیار راهگشا باشد.اما دستیابی به این مزایا و مطلوبیت ها زمانی امکان پذیر خواهد بود که بستر مناسب آن از جمله برنامه ریزی هدفمند وپایدار،تامین زیر ساخت ها و شناساندن پتانسیل ها نیز فراهم شده باشد.شهرستان تویسرکان با وجود قابلیت ها و جاذبه های گردشگری فراوان به خصوص در وجه گردشگری طبیعت برای گردشگرها ناآشناست.حتی گردشگران داخلی نیز تا اندازه ای با آن بیگانه اند.این شهرستان با دارا بودن جاذبه های متعدد طبیعی مانند منطقه حفاظت شده خان گرمز،باغات انبوه گردوی منطقه گزندر،اردوگاه تفریحی باقریه،پارک توریستی کمربسته سرکان، باغات گردو درسطح شهرستان،کوه ها، دره ها و دشت های سر سبز،چشمه ها، رودخانه ها، اراضی و باغات میوه و همچنین جاذبه های فرهنگی- تاریخی متنوع از قبیل مقبره حضرت حیقوق نبی(ع)،آرامگاه میر رضی الدین آرتیمانی،خانه های تاریخی مثل خانه اقتداری وموزه خانه مسعودی، راسته بازار سنتی شهر، حمام سرابی، چنار مسجد باغوار با بیش از ۲۰۰۰ سال قدمت، روستای توریستی گشانی،جاده توریستی گنجنامه، امامزادگان متعدد همچنان از مواهب گوناگون صنعت گردشگری بی بهره مانده است.

۳.پیشینه تحقیق

با بررسی های بعمل آمده و جستجو در منابع موجود، مشخص گردید که تا کنون مطالعات جامعی در خصوص وضعیت گردشگری باغشهر تویسرکان صورت نگرفته و تنها برخی کتب مانند: تویسرکان از آقای محمد مقدم- شوریدگان و فرهنگ عامه خطه تویسرکان از صحبت اله مرادی موجود است که به تفصیل شرایط و وضع موجود و همچنین پیشنهادات و برنامه های پیش رو را بررسی نکرده اند. در کنار این موضوع طرح های مطالعاتی مربوط به مناطق نمونه گردشگری و روستاهای هدف گردشگری شهرستان تویسرکان به سفارش سازمان میراث فرهنگی استان همدان انجام شده است.اما آن دست پژوهش هایی که با عنوان موضوع نزدیک است در ذیل اشاراتی کرده ایم:

پورمند و همکارانش(۱۳۹۰)، در پژوهشی به تحلیل علت های وجودی ساخت باغ ایرانی پرداختند. نتایج نشان دادکه با توجه به ارتباط بین علتهای مادی و فاعلی که همگی در راستای تأمین آسایش و لذ تجویی انسان بوده و در این راه از علت صوری هندسی و منظم بهر ه گیری شده است، بنابراین میتوان گفت که غایت اولیه ساخت باغ ایرانی لذت

جویی بوده است اما این غایت با گذشت زمان با غایت معنایی ترکیب شده و غایت نهایی به صورت یک بهشت مقدس نمود یافته است.

شاهچراغی(۱۳۸۸)، در پژوهشی به تحلیل فرآیند ادراک محیط باغ ایرانی براساس نظریه روانشناختی بو شناختی پرداخت. در این تحقیق برای تحلیل فرآیند ادراک محیط باغ ایرانی با استفاده از یافته های علم روان شناسی محیط، رویکرد سومی مد نظر است که در آن تأثیر متقابل شناسنده و باغ بر یکدیگر بررسی شده و فرآیند ادراک محیط باغ ایرانی با روش تکوین استقرایی و به کارگیری قیاسی مقوله ها انجام گرفته اس ت. دراین راستا از نظریه های علوم رفتاری و نیز ادراک و شناخت اکولوژیک در فهم چگونگی ادراک محیط باغ و شناخت نظام های معنایی آن استفاده شده است . درنتیجه با تأکید بر اهمیت نظام تمرکز حواس در ایجاد خلوت مطلوب، فرآیند ادراکی "گسست محیطی-پیوست معنایی" را در باغ ایرانی تبیین میشود.

عباسی (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان نیاسر باغشهر کهن ایران به جنب های توریستی این شهرپرداخته است و در نتایج بیان کرده است که نیاسر با شاهکارهای بشری، طبیعت زیبا، چش ماندازهای بی نظیر، ویژگ یهای محیطی و اقلیمی مطلوب و موقعیت ارتباطی مناسب، توان و ظرفیتی فراوان دارد تا در عرصهٔ محلی و منطق های و ملی و حتی جهانی به عنوان یک کانون تاریخی، آیینی و گردشگری بیانگر گوش های از هویت ملی و دربردارندهٔ مجموع های از ارز شها باشد. این نوشتار با هدف شناسایی و بررسی که نترین باغشهر ایران (نیاسر) که امکانات بالقوه و بالفعل فراوانی برای معرفی بخشی از جاذبه های گردشگری این شهر دارد، نوشته شده است.

اسلامی راد و قاسمی(۱۳۸۶)، در پژوهشی به بررسی نقش واهمیت باغ های تاریخی در ساماندهی منظر شهری (نمونه موردی:شهر بهشهر) پرداختند. در این پژوهش سعی شده است با بررسی نقش، اهمیت و جایگاه باغهای تاریخی در انتظام بخشی فضاهای پایدار شهری، با زنده سازی هویت و زیباسازی محیط کالبدی شهر، شناختی از اهمیت و نقش این باغ ها در ساماندهی منظر شهری بدست آید. باشد که زمینه ای برای توجه بیشتر در جهت حفظ و نگهداری از این باغ های زیبا و تاریخی فراهم گردد.

رهنما(۱۳۹۲)،در پژوهشی به تحلیل تغییر کاربری و چگونگی حفظ و نگهداری فضای سبز (باغها) شهر جهرم در راستای توسعه پایدار پرداخت. نتایج به دست آمده از این پژوهش حاکی از آن است که طی دهه۸۵-۷۵حدود ۵۸۰/۳۶هکتار به علت افزایش محدوده شهر به مساحت باغشهر اضافه شده و ۱۹۰/۸هکتار از باغات نیز به سایر کاربری های شهری تغییر کاربری داده اند.که مهمترین دلیل و انگیزه ی تغییر کاربری باغات، عوامل اقتصادی (عمدتاً ارزش افزوده زمین و مسکن)، است .کم آبی و ورود به محدوده شهر از دیگر دلایل تغییر کاربری باغات بوده است.

۴.سؤالات تحقیق:

۱. آیا شهرستان تویسرکان شرایط لازم جهت مبدّل شدن به یک باغ شهر گردشگرپذیر را دارد؟
۲. چه عواملی موجب تقویت حس گردشگری در باغ شهرتویسرکان خواهد شد؟
۳. چرا با وجود جاذبه های متعدد تاریخی و طبیعی در شهرستان تویسرکان، رشد و توسعه چندانی در زمینه گردشگری این باغ شهر دیده نمی شود؟

۵.فرضیه‌های تحقیق:

۱. باغ شهر تویسرکان از توان عظیم گردشگری برای جلب گردشگر برخوردار است.
۲. شناخت پتانسیل های گردشگری این باغ شهر به خصوص در بحث اکوتوریسم(طبیعت گردی) می تواند نقش مهمی در برنامه ریزی جهت جلب گردشگران ایفا نماید.
۳. درآمدهای حاصل از گردشگری برای ساکنان این باغ شهر توسعه و شکوفایی اقتصادی را به ارمغان خواهد آورد و یکی از ارکان مهم درآمد اقتصادی می تواند باشد.

۶.آثار تاریخی و فرهنگی تویسرکان:

شهرستان تویسرکان از جمله مهم ترین مناطق استان همدان به حساب می آید. این شهرستان دارای تعداد ۱۸۶ اثر تاریخی و فرهنگی است که از این تعداد تاکنون ۶۷ اثر در لیست آثار اصلی به ثبت رسیده است (میراث فرهنگی تویسرکان،۱۳۹۲، ۸).

نمودار۱-۱ مجموع آثار تاریخی شهرستان تویسرکان

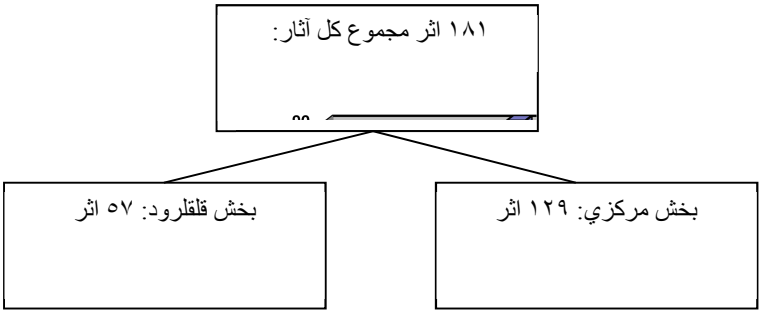

نمودار۱-۲ مجموع آثار تاریخی ثبت شده شهرستان تویسرکان

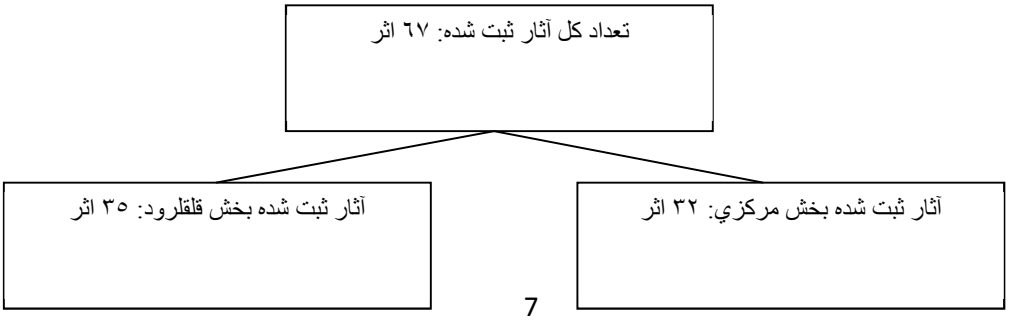

جدول ۱-۴ جدول تفکیک مجموع آثار تاریخی شهرستان تویسرکان

تفکیک آثار تاریخی شهرستان تویسرکان									
تپه ها	معابر	مساجد	خانه ها	قلعه ها	پل ها	حمام ها	کاروانسراها	بازارها	کتیبه
۸۰	۲۳	۷	۱۲	۶	۷	۱۴	۲	۲	۳

[میراث فرهنگی تویسرکان،۱۳۹۲، ۹]

جدول ۱-۵ جدول تفکیک مجموع آثار فرهنگی و طبیعی شهرستان تویسرکان

تفکیک آثار فرهنگی و طبیعی شهرستان تویسرکان						
بافت ارزشمند روستایی:	نمادهای تاریخی و طبیعی:	زیستگاه حیات وحش:	سراب ها و درختان کهنسال:	دره ها و قله ها:	قنوات	بستان ها:
۶	۳	۱	۶	۹	۵	۲

(میراث فرهنگی تویسرکان،۱۳۹۲، ۱۰]

جدول ۱-۶ جدول تفکیک مجموع آثار تاریخی ثبت شده شهرستان تویسرکان

تفکیک آثار فرهنگی و تاریخی ثبت شده شهرستان تویسرکان

پل ها	خانه های قدیمی	درختان کهنسال	مساجد	امامزاده ها	قلعه ها	حمام ها	کاروانسراها	قنوات	بازارها
۳۳	۵	۲	۷	۴	۲	۷	۱	۱	۱

(میراث فرهنگی تویسرکان، ۱۳۹۲، ۱۱]

از جمله مهمترین بناهای تاریخی شهرستان تویرکان عبارتند از: آرامگاه حبقوق نبی (ع)، آرامگاه میررضی آرتیمانی، بازار تاریخی تویسرکان، کاروانسرای فرسفج، مدرسه شیخ علیخان زنگنه، مساجد تاریخی، حمام های تاریخی، خانه دکتر اقتداری، خانه مسعودی و ... که در ادامه به اختصار به معرفی برخی از آنها پرداخته خواهد شد.

۷.تشکیل هسته برنامه ریزی شناسایی ذی نفعان

در نخستین گام در تحلیل راهبردی SOAR می بایست هسته و تیم برنامه ریزی تشکیل گردد. از آنجا که این پژوهش یک مطالعات و کار اکادمیک می‌باشد بر حسب ضرورت امر تیمی متشکل از دانشجوی مربوطه و اساتید راهنما و مشاور تشکیل گردید.

اما یکی از مفاهیم بنیادین در این چارچوب استراتژیک ذی نفعان و شناسایی صحیح آنان است. به واقع ذی نفعان یکی از ارکان این تحلیل استراتژیک است و شناخت صحیح آنان و فهم میزان تاثیر آنها در کار تاثیر مهمی دارد. بر این اساس در گام نخست اقدام به مطالعه پژوهش های دیگران در این زمینه شد و تیم برنامه ریز به دنبال این امر بود که در سایر مطالعات ذی‌نفعان چی کسانی هستند؟ آنان چه اصولی را برای تعیین و وزن دهی ذی نفعان اتخاذ نموده‌اند. در این راستا مطالعات نشان داد که مهمترین ذی نفعان در مطالعات گردشگری به قرار زیر می‌باشند.

شکل ۱-۱: مجموعه ذی نفعان در توسعه اکوتوریسم تویسرکان

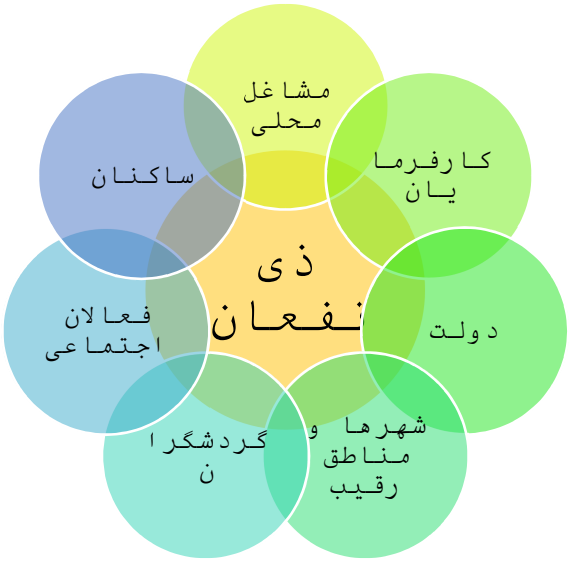

اما آیا این ذی‌نفعان در فرایند توسعه گردشگری محدوده مورد مطالعه نیز دارای تاثیر و نقش می‌باشند؟ جهت پاسخ بدین سوال اقدام به بررسی های میدانی گردید. مطالعات نشان داده تقریبا عوامل ذکر شده در شکل ۴-۲ به همراه با شاغلان در بخش گردشگری همچون هتل داران ذی نفع می‌باشند. از این روی در گام بعد اقدام به وزن دهی و تعیین میزان نقش آنان گردید. از این روی از روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP) استفاده گردید. از این روی پس از طی مراحل در محیط نرم‌افزار اقدام به وزن دهی عوامل شد.

شکل ۱-۲: رتبه‌بندی و وزن دهی به ذی‌نفعان در توسعه اکوتوریسم تویسرکان

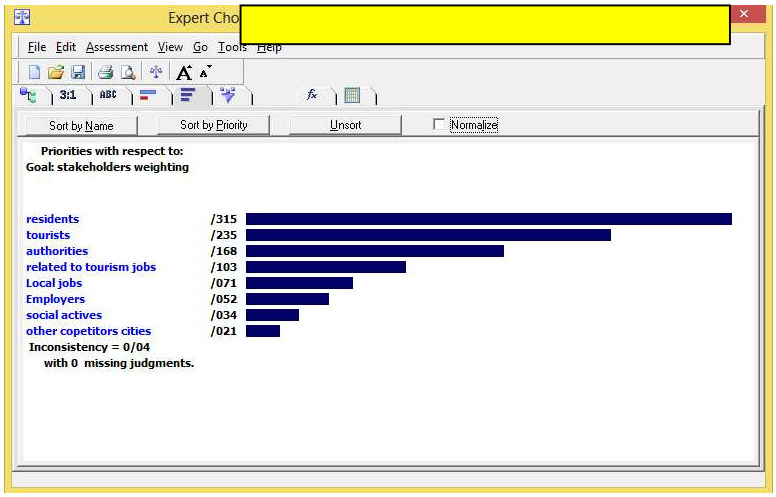

اما کاربرد این وزن دهی در تعیین میزان نسبت از مشارکت حجم نمونه در فرایند تصمیم گیری است. جهت بدست آوردن حجم نمونه از روش کوکران بهره گرفته شد. با توجه به جمعیت ۱۰۳۷۸۶ شهر تویسرکان جامعه آماری با توجه به معادله زیر بدست می آید:

$$N = \frac{\frac{t^2pq}{d^2}}{1+\frac{1}{N}\left(\frac{t^2pq}{d^2}-1\right)}$$

$N =$ ۱۷۹۱

$t =$ ۱.۹۶

$d =$ ۰.۰۵

$p =$ ۰.۷

$q =$ ۰.۳

که با توجه به آن حجم نمونه مورد نیاز جهت تدوین راهبردهای توسعه اکوتوریسم تویسرکان معادل ۳۲۱ مشخص شد. در همین راستا با توجه به وزن دهی شکل ۴-۳ و مشخص شدن ذی‌نفعان، حجم مد نظر برای هر یک از آنها به شرح زیر می‌باشد:

جدول ۱-۱۵ : جامعه آماری ذی نفعان

جامعه آماری							
	نفر		نفر		نفر		نفر
ساکنان	۱۰۱	ذی نفعان شهرهای رقیب	۶	مشاغل مرتبط گردشگری	۳۳	کارفرمایان	۱۶
گردشگران	۷۵	مدیران و مسئول شهرستان	۵۳	مشاغل محلی	۲۲	فعالان اجتماعی	۱۰

۸.شناخت و بررسی نقاط مثبت

اما پس از شناسایی ذی نفعان و فهم میزان نقش آنان در فرایند توسعه راهبردی اکوتوریسم شهرستان، اقدام به برگزاری نشست ها و جلساتی با آنان گردید. در طی این جلسات تیم برنامه ریزی تلاش نمود تا حول محور سوالات جدول دو به بررسی حقایق بیرونی و نقاط قوت شهرستان در زمینه اکوتوریسم شهرستان نمایند.

جدول ۱-۱۶: مجموعه سوالات و محورهای مطرح در شناخت نقاط قوت

قوت‌ها	چه ویژگی می‌تواند ما را ساخته باشد؟
❖ به چه چیزهایی از مجموعه و سازمان خود باید افتخار کنیم؟	
❖ چگونه این عوامل بزرگترین قوت‌های ما را منعکس می‌کند؟	
❖ چه عاملی ما را منحصر به فرد ساخته است؟ چگونه می‌توانیم در دنیایمان بهترین باشیم؟	
❖ در یکی دو سال گذشته افتخارآمیزترین دست‌آوردمان چه بوده است؟	
❖ چگونه باید از نقاط قوتمان استفاده کنیم تا به نتایج مطلوب برسیم؟	
❖ چگونه نقاط قوتمان را با واقعیت‌های بازار(بازارگردشگری یا هر بخش دیگر) مناسب و هم‌راستا سازیم؟	
❖ برای جامعه هدف و مشتریان(در اینجا گردشگران) چه کاراهایی را انجام دهیم که این کارها در کلاس‌های جهانی و سایر رقبای ما برای آنها انجام می‌دهند؟	

۹.تصور فرصت‌ها

بعد از شناسایی نقاط قوت می بایست فرصت های پیش روی در توسعه شهرستان در زمینه اکوتوریسم مد نظر قرار بگیرند. فرصتها می‌توانند با تکیه بر عوامل موجود باشند یا اینکه بر اساس کشف پتانسیل های جدیدی مورد ارزیابی قرار گیرند. در این راستا با سرمشق قرار دادن سوالات و محورهای جدول ۳ اقدام به تحقیق فرصت ها شد.

جدول ۱-۱۷ : مجموعه سوالات و محورهای مطرح در شناخت نقاط فرصت

فرصت ها گردشگران به دنبال چیستند؟ چه فرصت های وجود دارد؟	
❖	چگونه قدرت درک فرصت هایی که توسط عوامل خارجی ایجاد می شود را در خود بسازیم؟
❖	سه فرصت طلایی که ما باید تمام تلاشمان را روی آن متمرکز کنیم چیست؟
❖	چگونه می توانیم به نیاز های جامعه، گردشگران، افزاد شاغل در بخش گردشگری دست یابیم؟
❖	چه گروه هایی می توانند مشتریان جدید ما باشند؟
❖	چگونه می توانیم بطور متمایزی بین خودمان و توانایی ها و موجودیت های رقبایمان تفاوت ایجاد نماییم؟
❖	نقش ها، خدمات و جاذبه های احتمالی جدید ما چیستند؟
❖	چگونه می توانیم چالش ها و نقاط منفی را بگونه ای بسازیم که به عنوان یک فرصت پیش روی ما دیده شوند؟
❖	مهارت های نوینی که در جهت حرکت هر چه بهتر به سمت جلو نیاز هستند، چیست؟

۱۰.نوآوری و خلق آرمان ها و نتایج اجرایی

این بخش از فرایند توسعه راهبردی اکوتوریسم شهرستان شامل تصور آرمان‌ها و خلق نتایج اجرایی می‌باشد. در این راستا همانند دو مرحله قبل اقدام به استخراج این موارد در طول جلسات و مصاحبه ها گردید. جدول ۴ چارجوبی را در این راستا فراهم می‌آورد.

جدول۱-۱۸ : مجموعه سوالات و محورهای مطرح در شناخت آرمان ها و نتایج اجرایی

آرمان ها	نتایج
زمانی که ما در حال تشخیص آرمان‌ها و آرزوهایمان هستیم، " احساسات ما درباره چه مواردی است؟"	قوت‌ها، فرصت‌ها و آرمان‌ها را بررسی نمایید، چه تدابیر معناداری نشان خواهند داد که در حال دست‌یابی به اهدافمان هستیم؟
در انعکاس بحث قوت‌ها و فرصت‌ها، چه کسی هستیم؟ و باید چه کسی بشویم؟ و در آینده باید در چه جایگاهی باشیم ؟	۳ تا ۵ شاخصی که یک ارزیابی متوازن بین سه عامل سود، مردم و سیاره زمین را ایجاد می‌کنند چیست؟
آن دسته از آرمان‌هایی که نیاز به توجه فوری‌تری دارند کدامند؟	چه منابعی در جهت اجرایی شدن طرح‌های حیاتی و ضروری نیاز می‌باشند؟
چه طرح‌های ابتکاری راهبردی (از قبیل پروژه‌ها، برنامه-ها و فرایندها)، آرمان های ما را پشتیبانی می‌کنند؟	بهترین پاداش برای آنهایی که ما را در رسیدن به اهدافمان یاری می‌کنند چیست؟

در نهایت مجموعه عوامل چهارگانه مدل SOAR را می توان در شکل زیر جای داد.

۱ قوت‌ها Strengths	۲ فرصت‌ها Opportunities
وجود بخش عظیمی از فضای سبز و باغات در این شهر.	ایجاد اشتغال وافزایش سطح درآمد سرانه مردم.
داشتن فرهنگ مهمان نوازی	بهبود نسبی کیفیت زندگی و افزایش تمایل به سفر و تفریح
وجود جاذبه های مذهبی در کنار جاذبه های طبیعی گردشگری	معرفی فرهنگ و آداب رسوم مردم شهرستان
برخورداری سطح بالایی از مردم از مشارکت غیررسمی در امور خیرخواهانه.	بالابردن سطح فرهنگ مردم استان
نزدیکی به مرکز استان.	روی آوردن به فعالیت‌های اقتصادی غیرآلاینده
کم هزینه‌تر بودن سرمایه‌گذاری در بخش اکوتوریسم.	وجود دانشگاهها و مراکز علمی در زمینه گردشگری
دارا بودن آب و هوایی مناسب	شناساندن شهر تویسرکان به مردمان داخل و خارج از کشور.
روند روبه رشد منابع سرمایه گذاری در بخش توسعه‌ی اکوتوریسم وبازاریابی آن	تقویت سرمایه های اجتماعی
وجود ییلاقات روستایی متعدد در اطراف این شهر.	ایجاد محیط زیست سالم و افزایش سرانه فضای سبز.
وجود جاذبه های فرهنگی و تاریخی در این شهر.	کمک به حفظ محیط زیست شهرستان
وجود نیروهای ماهر و تحصیل کرده در شهر.	جذب سرمایه گذاران بومی و غیر بومی.

قرارگیری یک چهارم از جاذبه های گردشگری استان همدان در این شهرستان	معرفی محصولات وتولیدات شهر و بازاریابی این محصولات.
وجود پتانسیل بالای گردشگری در این شهر.	ایجاد باغها و باغچه‌های زیبا و ایجاد گردشگری باغبانی.
برخورداری از حداقل زیرساخت‌های لازم برای توسعه گردشگری	بهبود زیرساخت ها و تاسیسات شهر.
وجود چشم‌اندازهای زیبا و منحصر به فرد به همراه فضای سبز و باغات در شهر.	حفظ فرهنگ و آداب و رسوم شهرستان
وجود صنایع دستی متعدد در شهرستان	جلوگیری از مهاجرت جوانان و طبقه خلاق شهر

در ادامه این فرایند پس رسیدن به یک سری از نقاط قوت و فرصت ها در بخش گردشگری شهر تویسرکان به این بحث پرداخته می‌شود که آرمان‌ها و آرزوهای ما در بخش گردشگری شهر تویسرکان چیست؟ در پایان با توجه به این موارد به یک سری از نتایج در جهت تحقق آرمان‌ها، تقویت نقاط قوت و تبدیل نقاط ضعف و تهدید به فرصت و استفاده از فرصت‌ها رسیده شد.

جدول۴-۱۹: مجموعه آرمان‌ها و نتایج در جهت رونق گردشگری شهر تویسرکان.

۳ آرمان‌ها
تویسرکان، به عنوان قطب اکوتوریسم همدان.
تویسرکان، به عنوان باغ شهری با محیط زیست و آب و هوای سالم .
رسیدن به پایداری در تمامی ابعاد در منطقه
اشتغال همه افراد جویای کار در شهر.
مطرح شدن شهر تویسرکان به عنوان شهر نمونه گردشگر.
فرهنگ مردمان تویسرکان به عنوان یک فرهنگ نمونه و الگو برای سایر مناطق کشور.
رسیدن سطح زیرساخت ها و خدمات شهرستان به بالاترین کیفیت ممکن.

۱۱.آزمون فرضیات

بنیان و اساس هر پژوهشی بر پایه فرضیه استوار است به طوری که شرط اساسی در جهت رسیدن به اهداف پژوهش حرکت در چارچوب فرضیات میباشد. پژوهش حاضر نیز از این اصل جدا نمی‌باشد. برای انجام این پژوهش پیش-فرضی انتخاب و بر اساس آنها مطالعه و بررسی‌های الزم انجام گرفت. این پیش فرض عبارتند از:

فرضیه اول:

به نظر می‌رسد شهرستان تویسرکان از توان بالایی در جلب گردشگر برخوردار است.

به واقع مطالعات انجام شده در این پایان نامه نشان می دهد که شهرستان و بویژه شهر تویسرکان دارای توان‌ها و جاذبه های متوع قابل قبول و متعددی در زمینه های مختلف گردشگری از جمله طبیعی،تاریخی وفرهنگی می‌باشد. شمار بالایی از جاذبه های مورد شناسایی در فصل چهارم و اشاره به توان بالا در جمع نقاط قوت بیانگر این موضوع می‌باشد. در نتیجه این فرضیه تایید می‌گردد.

فرضیه دوم:

به نظر می رسد شناخت پتانسیل های گردشگری این شهرستان به خصوص در بحث اکوتوریسم می‌تواند نقش مهمی در برنامه ریزی جهت جلب گردشگری ایفا نماید.(طبیعت گردی(اکوتوریسم) می تواند به عنوان یک عامل مهم در رونق گردشگری شهرستان تویسرکان مؤثر باشد.)

شهرستان تویسرکان دارای خصوصیات و شرایط طبیعی و اقلیمی مناسب با آب و هوای معتدل کوهستانی است و این ویژگی ها همگی نشأت گرفته از موقعیت جغرافیایی این شهرستان در دامنه جنوبی الوند و همچنین جریان رودخانه های محلی در این منطقه است. این شرایط باعث شده است تا مناظر و جاذبه های طبیعی جذابی در منطقه بوجود آید که به برخی از آنها اشاره شد. اکثر جاذبه های طبیعی این شهرستان در استان و حتی در منطقه منحصر به فرد هستند و در مناطق مجاور دیده نمی شوند. دره ها و مناطق طبیعی متعدد ، مناطق حفاظت شده، پوشش گیاهی ، آب و هوای مناسب، دارا بودن میزان ساعات آفتابی مناسب و دمای هوای مناسب در فصول مختلف سال، از جمله مهمترین ظرفیت های طبیعی موجود در این شهرستان هستند که می توانند زمینه گسترش طبیعت گردی را در آن فراهم آورند. البته تغییرات آب و هوایی اخیر و خشکسالی های اخیر کشور که در این شهرستان هم مشاهده می شوند به عنوان عامل تهدید کننده و تضعیف کننده این ظرفیت شناخته می شوند. این موضوع با نگاهی به میزان بارش در سال های گذشته به خوبی قابل مشاهده است:

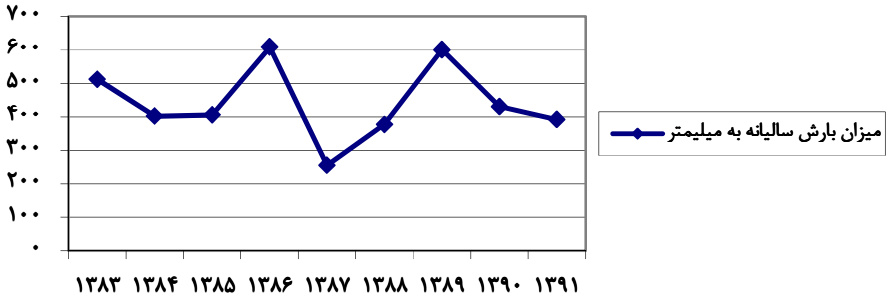

نمودار۱-۱ میزان بارش در شهرستان تویسرکان از سال ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۱

ملاحظه می شود که میزان بارش ها مخصوصا در سه سال گذشته یعنی از سال ۱۳۸۹ تا سال ۱۳۹۱ به شدت رو به کاهش است و این موضوع می تواند تهدید جدی برای طبیعت و موقعیت طبیعی این شهرستان باشد. کاهش شدید سطح آب سفره های زیر زمینی (کاهش ۷ متری سطح سفره های زیر زمینی در دشت تویسرکان) تهدید دیگری است. تبلور این موضوع در از بین رفته بسیاری از باغات گردو، مراتع و چمن زارها نمایان است.

با وجود چنین شرایطی و تدوام این موضوعات و غلبه تهدیدات بر شرایط و ظرفیت های طبیعی موجود در شهرستان تویسرکان، با رعایت نکاتی می توان این موضوع را در توسعه گردشگری این شهرستان تداوم بخشید:

- اعمال مدیریتی واحد بر موضوع جهت حصول نتیجه.
- حفاظت از محیط زیست و عدم تخریب در طبیعت.
- بهره گیری از روان آب های منطقه به شیو های اصولی.
- عدم بهره برداری غیر اصولی از سفره های زیرزمینی.
- مدیریت بر برداشت از معادن.

ارائه راهکارهاو نتایج اجرایی در این پایان نامه در نتیجه شناسایی وضع موجود و در ارتباط با این عوامل می‌باشد.

در نتیجه این فرضیه تایید می‌گردد.

فرضیه سوم:

به نظر می‌رسد درآمدهای حاصل از گردشگری برای ساکنان این منطقه توسعه و شکوفایی اقتصادی را به ارمغان خواهد آورد و یکی از ارکان مهم درآمد اقتصادی می تواند باشد.

بر اساس نتایج اجرایی ارائه شده به صورت شاخص های مطرح شده، رکن اقتصاد یکی از ارکان بسیار مهم در توسعه اوکوتوریسم تویسرکان می‌باشد. بر اساس نتایج این پژوهش رسیدن به سطح بالایی از اشتغال یکی از آرمان ها و نتایج قابل انتظار در صورت توسعه اکوتوریسم در تویسرکان می‌باشد.

۱۲.جمع بندی نتیجه گیری

امروزه صنعت گردشگری به عنوان بزرگ ترین و متنوع ترین صنعت در دنیا به حساب می آید. بسیاری از کشورها این صنعت پویا را به عنوان منبع اصلی درآمد، اشتغال زایی، رشد بخش خصوصی وتوسعه ساختار زیربنایی می دانند. دراین بین کشور ما نیز از توانایی های نهفته قابل توجهی برای توسعه گردشگری برخوردار است وبا عنایت به اهمیت گردشگری در اقتصاد وعرصه های فرهنگی_ اجتماعی، توجه به این بخش در ایران ضروری به نظر می رسد. یکی از عوامل موثر

برای توسعه گردشگری نوین برخورداری از انواع جاذبه های گردشگری است و یکی از اقسام آن باغشهرها می باشند که بحث گردشگری اکوتوریسم یا طبیعت گردی در آنها مطرح می باشد و در صورت برنامه ریزی مناسب می توانند آرمانشهرهای ایده آلی برای بشر باشند که علاوه بر میسر ساختن شرایط زندگی وفعالیت، برای گردش وتفرج نیز مقصد بسیار مناسبی به شمار روند. اکوتوریسم، مفهومی است که همزمان با رشد سریع گردشگری طبیعی درطی ۲۰سال گذشته درمیان مجامع مسئول حفاظت از محیط و مردم ساکن در اطراف مناطق حفاظت شده، تکامل یافته است.

باغشهرها به معنایی که در سنت برنامه ریزی وطراحی شهری به کار می رود از ابداعات ابنزر هاوارد است ولی در معنای کلی آن همواره وجود داشته اند(پاپلی و رجبی،۱۳۸۲،۹۰). نقطه اوج تصویری که از بهشت در قرآن کریم اشاره شده ((جَناتٍ تَجری مِن تَحتِ ألأنهار)) می باشد که به معنی بوستان هایی است که از زیر درختان وقصرهای آن، جریان های آب جاریست. این ترکیب کلامی در ۳۵ آیه از قران کریم به کار رفته است(نعیما،۱۳۸۵،۲۱). از این وعده الهی چنین استنباط می شود که بهترین جایگاه برای انسان باغ است، به همین دلیل انسان در دنیا با علاقه باغات را شکل می دهد وبه محلی برای کسب روزی وآسایش وفراغت تبدیل می کند.

با اینکه در حال حاضر در بسیاری از نقاط کشورمان شاهد کاهش ارتباط ساختاری باغ ها با شهرها هستیم و لیکن در سالهای اخیر به نقش واهمیت وجود آنها در پیکره و پیرامون شهرها، پرداخته شده است که نشانه نگرشی مجدد به پیوند باغ وشهر درشهرهای ایرانی است و این موضوع به لحاظ گردشگری نیز حائز اهمیت است. در این میان تویسرکان با باغات درون شهری وپیراشهری آن وموقعیت ممتاز طبیعی،تاریخی وفرهنگی، یکی از باغ شهرهای مناسب جهت توسعه گردشگری نوین و پایدار است که نمادی از محیطی غنی برای توسعه گردشگری را در کشور نشان می دهد که در حال حاضر در ابتدای راه قرار دارد.گردشگری اکنون اغلب به شکل محلی در باغات آن صورت می گیرد در حالی که با توجه به ظرفیت و توانایی هایش می تواند در سطوح فرامنطقه ای و ملی نیز فعالیت نماید.

امروزه ثابت شده است چنانچه کشورها بدون برنامه ریزی اقدام به توسعه گردشگری بزنند، در طولانی مدت ضررهای آن بیشتر از فوائد آن خواهد بود و داشتن یک برنامه مدون و راهبردی در فرایند توسعه گردشگری ضروری می باشد. از این رو یکی از تکنیک های نوینی که در عرصه برنامه ریزی استراتژیک مطرح شده است مدل استراتژیک SOAR می باشد. این مدل جایگزین مناسبی برای مدل SWOT می باشد، در واقع پس از سالها استفاده از مدل SWOT نظریه پردازان به این نتیجه رسیده اند که توجه به نقاط ضعف و تهدید باعث جهت گیری انسان به سمت نقاط منفی و عدم توجه به نقاط مثبت خواهد شد. از این رو با ترکیب نظریه مثبت شناسی و مدل SWOT مدل جدید و مثبت شناس SOAR ایجاد شد.

این پژوهش به عنوان نخستین پژوهش هایی می باشد که با استفاده از این مدل به برنامه ریزی و تدوین راهبرد در زمینه گردشگری پرداخته است. بر اساس روند کلی کار در این مدل در گام نخست تیم و هسته اصلی برنامه ریزی متشکل از نویسنده و اساتید این پژوهش تشکیل شد. در گام بعد افراد ذی نفع و دخیل در توسعه اکوتوریسم شهرستان شناسایی شدند. این افراد حقیقی و حقوقی شامل ساکنان شهرستان، گردشگران، فرمانداری شهرستان ، شهرداری ، هتل داران و فروشندگان مرتبط با امر گردشگری و صاحب نظران و نخبگان ، سرمایه گذاران می شود. در طی جلسات و نشست هایی

با برخی از این افراد به بحث در مورد توسعه اکوتوریسم پرداخته شد و در نهایت نقاط و فرصت و در گام بعد آرمان ها و نتایج شناسایی شدند. با نگاهی گذرا و آشنایی با ظرفیت های متفاوت شهرستان تویسرکان در زمینه گردشگری، چه ظرفیت های طبیعی و چه ظرفیت های انسانی و فرهنگی_ تاریخی ، می توان این شهرستان را به عنوان یکی از مناطق مستعد جهت توسعه گردشگری در کشور شناخت. که البته رونق گردشگری در این شهرستان با اجرای برخی برنامه ها و اقدامات توسط بخش های دولتی و خصوصی، در سال های اخیر در این شهرستان قابل مشاهده است. لکن هنوز به نقطه ایده آل و حد مطلوب نرسیده . باید ذکر نمود که گردشگری در این باغشهر در عین حال که دارای قابلیت ها ومزایای زیادی است، دارای نقاط ضعفی نیز هست که در برخی از موارد امکان بهره گیری از توانمندی های آن را غیر مقدور می سازد.کمبود زیرساخت، به ویژه راه مناسب، هتل ومسافرخانه،پارکینگ، جایگاه های مناسب اطراق گردشگران و...، همچنین عدم معرفی مناسب از جمله این موارد می باشد. لذا باتوجه به این مطالب برنامه ریزی مناسب توریسم وتوجه به امکانات و زیرساخت های گردشگری در آن به همراه توسعه پایدار کشاورزی از ملزومات طرح های توسعه در شهرستان است.با توجه به اینکه گردشگری به عنوان محور توسعه در شهرستان تویسرکان در نظر گرفته شده است، می طلبد تا با توجه بیشتری به این حوزه و برنامه ریزی های مدون و صحیح و اعمال مدیریتی جامع و همه جانبه در راستای تحقق توسعه گردشگری، با استفاده از ظرفیت های موجود در شهرستان گام برداشت. فرهنگی سازی، آموزش، تامین زیر ساخت های لازم (از جمله مراکز اقامتی بیشتر، مراکز تفریحی و گردشگری متنوع تر و ...)برنامه ریزی جهت مرتفع نمودن مشکلات تردد، تبلیغات و اطلاع رسانی، تدوین برنامه های همه جانبه کلی به صورت میان مدت و بلند مدت و ایجاد مشوق های سرمایه گذاری در منطقه می تواند در توسعه پایدار گردشگری در این منطقه موثر باشد. شاید اصلی ترین عامل توسعه گردشگری در میان تمامی عوامل موثر، آشنایی مردم با مقوله گردشگری و خواست جمعی جهت تحقق این موضوع باشد که نیاز به فرهنگی سازی و تلاش مستمر و با برنامه است.

از مهم ترین نتایجی که در پایان در پنج بخش منابع و نواحی گردشگری، فرهنگی و اجتماعی، محیط زیست ، اقتصادی و زیر ساخت و خدمات بدست آمد به شرح زیر است:

۱۳.پیشنهادات اجرایی

بر اساس تحلیل‌های ارائه شده در این پایان نامه می‌توان مجموعه ای از راهبردهای توسعه اکوتوریسم تویسرکان را مشاهده نمود. بر این اساس جهت اجرایی نمودن این راهبردها بصورت تفضیلی چند نمونه از آنها به طور تفضیلی‌تری شرح داده خواهند شد.

- تدوین برنامه مدوّن و جامع توسعه گردشگری شهرستان تویسرکان جهت حرکت کلیه دستگاه های اجرایی مربوطه در مسیر آن برنامه و قرار گرفتن کلیه اقدامات در چارچوب آن.
- اعمال مدیریتی واحد بر برنامه ریزی و اقدامات حوزه گردشگری.
- برگزاری دوره های آموزشی و فرهنگ سازی اجتماعی برای اهالی و شهروندان جهت آشنایی با مقوله گردشگری و فواید آن.

- انجام تبلیغات گسترده و به روز با استفاده از امکانات و وسایل ارتباط جمعی جهت معرفی ظرفیت های گردشگری شهرستان.
- اختصاص اعتبارت عمرانی لازم برای احداث و راه اندازی مجموعه های گردشگری و مرمت و نگهداری وبهره برداری از بناهای تاریخی شهرستان.
- تسهیل در امور سرمایه گذاری حوزه گردشگری در شهرستان برای سرمایه گذاران در شهرستان.
- ایجاد مشوق های مناسب جهت حضور سرمایه گذاران بخش گردشگری.
- پیش بینی توسعه گردشگری در طرح های تفضیلی و جامع شهرهای شهرستان.
- تقویت زیرساخت های موجود در حوزه بهداشت و امنیت و رفاه عمومی توسط دستگاه های اجرایی مربوطه.
- بهره گیری از مدیران و کارشناسان مجرب و آشنا با مقوله گردشگری در مدیریت شهرستان.
- توجه زیاد به حفظ منابع طبیعی و محیط زیست و جلوگیری از تخریب عرصه های طبیعی موجود در شهرستان.
- مدیریت بر منابع آب های سطحی و زیر زمینی شهرستان جهت تداوم و حفظ شرایط طبیعی موجود در شهرستان.
- افزایش بودجه گردشگری شهرستان به دوبرابر: به واقع امروزه سرمایه به عنوان روح دمنده در توسعه هر بخش و منطقه محسوب نمی شود. توسعه‌ی اکوتوریسم در تویسرکان میسر نیست مگر اینکه ابزار مالی و اجرایی آن نیز فراهم گردد. البته اختصاص بودجه در بخش گردشگری یک سرمایه‌گذاری زود بازده و مطمئن برای دولت ها محسوب می‌شود. تاکنون بودجه درخوری جهت توسعه گردشگری به ویژه اکوتوریسم در تویسرکان اختصاص نیافته است. در این راستا پیشنهاد می‌شود:

- رایزنی با مسولین استان وشهرستان وشناساندن امر مهم گردشگری برای رونق بخشیدن به اقتصاد و اشتغال و در آمد زایی

- استفاده از پتانسیل ها برای شناساندن شهر وجذب گردشگر وبه تبع آن پویا نشان دادن این امر بعنوان یک صنعت به صاحبان امر که باید بیشتر به آن توجه شده وسرمایه گذاری کرد تا بازده وخروجی خوبی داده وجبران مالی کند

- توجیه کردن مردم وفرهنگ سازی بیشتر برای برخورد ومیزبانی خوب که خودآن یک تبلیغ است و تعداد گردشگران را بیشتر و به تبع تقاضا زیادتر وبودجه درخواستی ومصرفی برای پاسخگویی بیشتر می شود.

ایجاد اشتغال در مناطق گردشگر پذیر از طریق ایجاد فروشگاه: به واقع اشتغال زایی یکی از اهداف محوری و اساسی و یکی از مطلوب‌ترین نتایج توسعه گردشگری در جوامع می‌باشد. یکی از کمبودهای اساسی در جاذبه‌های گردشگری

تویسرکان کمبود این اماکن می‌باشد. از طرفی بر اساس مشاهدات میدانی محقق در ضمن کم بودن این مراکز بسیار پراکنده نیز می‌باشند. از این روی ضرورت دارد تا زیرساخت های لازم جهت این امر تسهیل شود و نهادها و ادارات اجرایی همچون شهرداری مساعدت‌های لازم را جهت تحقق این امر انجام دهند. پیشنهاد می‌شود بدین مراکز بیشتر مد نظر قرار گیرند:

- فروش مستقل خشکبار ومحصولاتی مثل عسل طبیعی.شیره انگور
- فروش محصولات باغی مثل گردو.بادام.مغز گردو.میوه های خشک یا پره های میوه
- نمایشگاه وفروشگاه محصولات دستی چوبی مثل مبل ومنبت..ملزومات تزیینی منبتی مثل اشکال تراشیده حیوانات از چوب
- کافی شاپ مناسب
- غذاخوری یا ساندویچی یا پیتزا فروشی مناسب
- یک سفره خانه سنتی خوب با غذاهای محلی
- یک فروشگاه قنادی مناسب با فروش سوغاتی های تویسرکان مثل نقل ونبات- کلوچه سنتی- پشمک.آب نبات
- ایجاد نمایشگاه های صنایع دستی توسط سازمان میراث فرهنگی در مناطق طبیعی: بطور کل مجموعه صنایع دستی تویسرکان شامل مبل ومنبت-فرش- معرق کاری(نوشتن آیات.احادیث.اشعار بصورت خوشنویسی روی چوب و دراوردن آنها با اره وقاب کردن)، جاجیم بافی و حکاکی روی سنگ است..توسرکان منابع خوبی از سنگ گرانیت هم هست در بخش معدنی می‌باشد.
- بر این اساس مبل و منبت و فرش بیشترین پتانسیل را جهت ایجاد نمایشگاه برخوار هستند.
- بهترین زمان برای برپایی این نمایشگاه در زمان اوج بازدید های نوروز و تابستان می‌باشد.
- شناسایی و پتانسیل سنجی غذاهای محلی که پتانسیل خوبی در جذب گردشگر دارد: غذاهای محلی تویسرکان و استان همدان شامل انواع آشها مثل آش دوغ، آش سماغ، آش کاچی؛ آش بادمجان، آش کشک.آش قمری ، آش رشته می‌باشند. بر اساس تجربه سالهای قبل معمولا آش‌های محلی بیشتر مورد استقبال و پذیرش گردشگران قرار می‌گیرند. همچنین می‌توان با توجه به استقبال گردشگران از دیزی وجود در همدان از این غذا نیز جهت ارائه در مراکز اکوتوریستی بهره گرفت.

- ایجاد تیزرها و تبلیغات رسانه ای از جاذبه های اکوتوریسمی تویسرکان و بخش آن از شبکه های استانی و رایزنی در جهت بخش در شبکه سراسری: تاکنون چند کلیپ از جاذبه های تاریخی فرهنگی ودیدنی پخش شده است ولی در آنها بطور کلی درباره طبیعت صحبت شده ونه اختصاصی اکوتوریسم یا باغات. یعنی بصورت کلیشه ای گفته شده است که شهری با باغات سرسبز وزیبای گردو ومیوه در دامان جنوبی کوه الوند حتی روی منطقه حفاظت شده خانگرمز نیز زیاد مانوری نشده با اینکه دربرگیرنده گونه های جانوری وپوشش گیاهی خاص خود می‌باشد.به طور مثال یک نماهنگ از خانه موزه مسعودی و اقتداری، آرامگاه حیقوق نبی ومیررضی الدین آرتیمانی شاعر؛کاروانسرای فرسفج،پل فرسفج پخش شده.اینها هم مقطعی پخش میشوند مثل عید نوروز

- بیشتر کسانی که به تویسرکان می آیند اصالتا تویسرکانی هستند که به شهرهای دیگر مهاجرت کرده اند به عنوان یکی از عمده گردشگران شهر محسوب می‌شوند. عموما گردشگران از شهرهایی مثل تهران.کرج.ملایر(از شهرهای استان همدان)، همدان، اهواز،کرمانشاه.کنگاور(کرمانشاه)، قم، اراک میان. البته مسافرین عبوری وغیر بومی زیادی هم وجود دارند که اصالتا تویسرکانی نیستند و از این شهر بازدید می‌کنند. از این روی می‌توان در آینده نگاه ویژه‌ای به استان‌های تهران، کرمانشاه، لرستان، مرکزی، ایلام، زنجان، قزوین داشت و در مراکز استانی آنها بخش تیزر و تبلیغات نمود.

- در تیزرها می‌توان تاکید بر طبیعت باغی؛ تاریخ، فرهنگ، زیارت، صنایع دستی تویسرکان نمود.

۱۴.منابع

- افتخاری،رکن الدین،مهدوی، داود.(۱۳۸۵).راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل سوات(لواسان کوچک).فصلنامه مدرس علوم انسانی،دوره۱۱،شماره۲،تابستان.

- افتخاری،رکن الدین،قادری،اسماعیل.(۱۳۸۱).نقش گردشگری روستایی در توسعه روستایی.فصلنامه مدرس،دوره۶،شماره۲،دانشگاه تربیت مدرس.

- ازکیا،مصطفی،ایمانی،علی.(۱۳۸۷).توسعه پایدار روستایی.تهران: چاپ اول،انتشارات اطلاعات.

- اردستانی،محسن.(۱۳۸۷).مبانی گردشگری روستایی.انتشارات دانشگاه تهران.

- آسیایی،مهدی.(۱۳۸۲).فرهنگ اصطلاحات صنعت گردشگری وهتل ذلری.موسسه فرهنگی انتشاراتی سگال،مشهد.

- استادحسین، رضا.(۱۳۷۹).صنعت گردشگری وجنبه های اقتصادی آن.مجله تازه های اقتصاد، شماره۹۰.

- آسایش،حسین،استعلاجی، علیرضا.(۱۳۸۲). اصول و روشهای برنامه ریزی ناحیه ای. دانشگاه ازاد اسلامی واحد شهر ری.

- آسایش،حسین.(۱۳۸۶).جزوه درسی تکنیک ها ومدل های برنامه ریزی توریسم.

- الوانی،مهدی،پیروزبخت،معصومه.(۱۳۸۵). فرایند مدیریت جهانگردی.تهران: دفتر پژوهش های فرهنگی، چاپ اول.

- الوانی، مهدی،دهدشتی شاهرخ،زهره.(۱۳۷۳).اصول ومبانی جهانگردی.تهران: انتشارات بنیاد مستضعفان.

- الیوت،جیمز.(۱۳۷۹).مدیریت توریسم.ترجمه دکتر مهدی جمشیدیان واکبر مهدی پور،انتشارات مانی با همکاری سازمان مدیریت وبرنامه ریزی اصفهان.

- آمار نامه جمعیت استان همدان.(۱۳۹۰).

- آمارنامه استان همدان.(۱۳۸۰). دفتر برنامه ریزی استانداری همدان.

- بوچانی،محمدحسین.(۱۳۸۲).آبشاریاسوج سرچشمه توسعه.مجله شهرداری ها،سال۵، شماره۵۵،تهران.

- بیرانوند، اسماعیل.(۱۳۸۷). تحلیل فضایی جاذبه های اکوتوریسم شهرستان خرم آباد (پایان نامه کارشناسی ارشد).دانشکده ادبیات دانشگاه اصفهان.

- باقری،رحمان.(۱۳۹۱).گردشگری درمحیط روستا ونقش آن درتوسعه پایدار روستایی.اولین همایش ملی گردشگری وطبیعت گردی.

- بصیری،فرشته.(۱۳۹۱).تاثیر اکوتوریسم برتوسعه پایدار شهری.مجموعه مقالات همایش ملی گردشگری وطبیعت گردی ایران زمین،همدان.

- بصیرت،آرش.(۱۳۷۹).همه بسیج شویم برای نجات ماهی سیاه کوچولو وباهوش ترین صیادش(متنی درباره باغشهرها،باغ راه ها ونسبت آنها باحمل و نقل ومحیط زیست).نشریه حیات نو.

- بقایی،مسیب ،فرهادیان،همایون.(۱۳۸۴).توریسم روستایی منبع درامدی برای خانوارهای روستایی.ماهنامه توسعه روستایی وترویج کشاورزی،شماره۲۶۷، تهران:مجله جهاد.

- پاپلی یزدی،محمدحسین،سقایی،مهدی.(۱۳۸۵).گردشگری.تهران: انتشارات وزارت فرهنگ وارشاد اسلامی،چاپ اول.

- پاپلی یزدی،محمدحسین.(۱۳۸۶).گردشگری،ماهیت ومفاهیم.تهران: انتشارات سمت.

- پاپلی یزدی،محمدحسین،رجبی سناجرودی،حسین.(۱۳۸۲).نظریه های شهر وپیرامون.انتشارات سمت،چاپ اول.

- پوراصغرسنگاچین،فرزام وهمکاران.(۱۳۸۶).شاخص های توسعه گردشگری طبیعی در مناطق حفاظت شده.مجموعه مقالات همایش منطقه ای جغرافیای گردشگری وتوسعه پایدار،دانشگاه آزاد واحد اسلامشهر.

- پورجعفر،محمدرضا،محمودی نژاد،هادی وعاقبت بخیر،حامد.(۱۳۹۱).فراتحلیلی از ارزیابی رویکردهای توسعه گردشگری روستایی با تاکید برتحلیل عوامل راهبردی سوات.نشریه علوم وتکنولوژی محیط زیست، دوره۱۴،شماره۲،تهران:دفترپژوهش های فرهنگی.

- تیموتی،دالن جی.(۲۰۰۱).گردشگری بین المللی وبرنامه ریزی.ترجمه:علیرضا سلطانی وحیدر لطفی(۱۳۸۸).تهران: انتشارات قومس.

- تولایی،سیمین.(۱۳۸۶).مروری بر صنعت گردشگری.نشر دانشگاه تربیت معلم تهران،چاپ اول.

- تقوایی،مسعود،تقی زاده ،محمدمهدی وکیومرثی،حسین.(۱۳۹۰).مکان یابی دهکده های گردشگری با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی و مدل SWOT (نمونه موردی:ساحل دریاچه کافتر). مجله جغرافیا و برنامه ریزی محیطی. سال۲۲، شماره۴۲.

- تریک،پگر.(۱۳۷۸).بررسی صنعت جهانگردی وصنعت فراغت.ترجمه: مرتضی احمدی ودیگران، نشر انجم ایران.

- جوان،جعفر وهمکاران.(۱۳۸۵).نقش گردشگری درتوسعه منطقه ای با تاکید بر مدیریت روستایی.مجله جغرافیاوتوسعه ناحیه ای،شماره۲.